

Muistio

13.10.2023

VN/18780/2023

VN/18780/2023-VM-51

Liikenne- ja viestintäministeriö Liikenne- ja viestintäministeriö
Viite: Liikenne- ja viestintäministeriön lausuntopyyntö 15.09.2023,
VN/18780/2023

Valtiovarainministeriön lausunto valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman arviointiohjelmasta

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma (Liikenne 12 -suunnitelma) on strateginen suunnitelma Suomen liikennejärjestelmän kehittämiseksi. Suunnitelman valmistelu perustuu lakiin liikennejärjestelmästä ja maanteistä (503/2005). Liikenne- ja viestintäministeriö valmistelee valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa yhteistyössä suunnitelman kannalta keskeisten ministeriöiden, viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma päivitetään hallituskauden alussa. Suunnitelma valmistellaan parlamentaarisesti ja annetaan selontekona eduskunnalle joulukuussa 2024.

Vaikutusarviointi on osa valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelua. Kyse on etukäteisarvioinnista, jossa tarkoituksena on tuottaa tietoa suunnitelman todennäköisistä taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista.

Ministeriö pyytää lausumaan erityisesti seuraavista asioista: Onko valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmisteluun ja vuorovaikutuksen järjestämiseen näkemyksiä? Kohdistuuko voimassa olevan valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitelman visioon tai tavoitteisiin muutostarpeita? Onko suunnitelman vaikutusarviointiin ja SOVA-lain (8.4.2005/200 Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista) mukaisen ympäristöarvioinnin valmisteluun näkemyksiä?

Valtiovarainministeriön lausunto

Valtiovarainministeriö pitää hyvänä nykyistä käytäntöä, että ministeriö osallistuu asiantuntijana suunnitelman valmisteluun parlamentaarisessa työryhmässä. Valtiovarainministeriö haluaa kuitenkin huomauttaa, että liikennejärjestelmäsuunnitelmaa ja erityisesti sen rahoitusohjelmaa ei ole edellisessä valmistelussa mitoitettu lain liikennejärjestelmästä ja maanteistä edellyttämällä tavalla. Laissa toodetaan, että:

Kunkin hallituskauden alussa liikennejärjestelmäsuunnitelma tarkistetaan ja sovitetaan yhteen julkisen talouden suunnitelman kanssa sekä tarvittaessa tarkistetaan julkisen talouden suunnitelman muuttuessa. Liikenne- ja viestintäministeriön on varmistettava valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman yhteensovittaminen muihin valtakunnallisiin suunnitelmiin.

Nykyisen suunnitelman rahoitus on vuodesta 2025 eteenpäin mitoitettu muin perustein, eikä sitä ole tarkistettu julkisen talouden suunnitelman muuttuessa. On sinällään ymmärrettävää, että suunnitelmassa on tarve tuoda esiin liikenteen rahoituksen tavoitetasoja. On kuitenkin riski, että suunnitelman uskottavuus kärsii, kun rahoitustasoja ei välttämättä saavuteta valtion talousarvioprosesseissa, joissa kaikki tarpeet huomioidaan samanaikaisesti.

Väyläverkkoon ehdotetaan kuluvalle hallituskaudella keskimäärin 1,7 mrd. euron vuosittainen rahoitus. Lisäksi liikenteen palveluihin osoitetaan n. 230 milj. euroa. Kuluvalle hallituskaudella väyläver-

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 28
00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.vm@gov.fi

kon rahoitukseen osoitetaan myös 3 mrd. euron rahoitus pääministeri Orpon hallitusohjelman investointiohjelmasta (hallitusohjelman liite E). Hallitusohjelman investointiohjelma rahoitetaan omaisuudenmyyntituloilla eikä se lisää valtion velanottoa.

Väyläverkkoon osoitettu rahoitus on harkinnanvaraista ja siten rahoituksen taso vaihtelee hallituskausittain. Usein määrärahataso vaihtelee myös siten, että vaalikauden viimeisenä vuonna rahoitus on hieman edeltäviä vuosia matalammalla tasolla. Kuitenkin kustannustehokkuuden maksimimiseksi on tärkeää pystyä suunnittelemaan liikennejärjestelmän kokonaisuutta pitkäjänteisesti. Tätä tavoitetta tulisi pyrkiä priorisoimaan hallituskausien yli, kunnioittaen julkisen talouden suunnitelmaa ja valtiontalouden kehysmenettelyä.

Liikennejärjestelmäsuunnitelmassa käsitellään valtion ja kaupunkiseutujen välisiä sopimuksia, joista keskeisin väline muodostuu maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksista. Kukin hallitus linjaa erikseen valtion tahtotilan sopimusten toteuttamiseen ja päivittämiseen, ja rahoituspanoksis-ta linjataan erikseen. Valtiovarainministeriö korostaa, että MAL-sopimusneuvottelu ei ole alisteinen valtakunnalliselle liikennejärjestelmäsuunnitelmalle, eikä myöskään liikennejärjestelmäsuunnitelmasta annetun lain mukaan tämä ole tarkoitus. Tulee välttää viime hallituskaudella syntynyttä tilannetta, jossa MAL-neuvottelut viivästyivät osin Liikenne12-valmisteluun liittyen.

Valtiovarainministeriö pitää valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman arviointiohjelmaa perusteltuna osana liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelua. Ministeriölle keskeisiä ovat erityisesti ohjelman taloudellisen ja ekologisen kestävyuden vaikutusarviointit. Arviointi tukee osaltaan liikennejärjestelmäsuunnitelman tarkoitusta tuoda liikenteen suunnitteluun ja rahoitukseen pitkäjänteisyyttä, huomioiden valtiontalouden kehysjärjestelmä ja julkisen talouden suunnitelmaa.

Valtiovarainministeriö on aiemmin lausunut liikennejärjestelmäsuunnitelman vaikutusten arvioinnista ja toistaa aiemmista lausunnoistaan seuraavaa. Valtiovarainministeriö pitää tärkeänä, että liikennejärjestelmäsuunnitelman vaikutuksia arvioidaan systemaattisesti. Vaikutusten laaja ja perusteellinen arviointi on tarpeen valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämisessä, koska toimenpiteet jäävät vaikuttamaan hyvin pitkäksi aikaa. Hyvä arviointi antaa myös hyvän lähtökohdan vertailla eri toimintavaihtoehtoja. Liikenne-suunnitelman vaikutusarviossa on määritelty verrokki, eli mitä oletetaan tapahtuvaksi ilman suunnitelmaa. Tämä on vaikutusarvion ehdoton ensimmäinen edellytys ja se toteutuu suunnitelmassa hyvin.

Näin laajasta kokonaisuudesta ei ole tarkoituksenmukaista tehdä määrällistä vaikutusarviota. Laadullisessa vaikutusarviossa on kuitenkin ongelmana, että pienenkin määrärahalisäyksen voidaan arvioida vaikuttavan positiivisesti, mutta nämä positiiviset vaikutukset voivat käytännössä olla niin pieniä, että pyörivät nollessa. Tämä kannustaa ripottelemaan määrärahalisäyksiä suhteessa vertailuvaihtoehtoon, jolloin suunnitelman laadullinen vaikutusarvio saa suunnitelman näyttämään erityisen vaikuttavalta. Tästä syystä verrokki olisikin hyvä määritellä kustannusvaikutukseltaan samaan tasoon kuin itse suunnitelma jolloin suunnitelman vaikutukset johtuisivat suunnitelmassa määritellyistä toimenpiteistä, eivätkä pääasiassa määrärahalisäyksistä.

Laadullisessa vaikutusarviossa tulisi listata kunkin arvioidun vaikutuksen yhteyteen ne toimenpiteet jotka aiheuttavat arvioidun vaikutuksen. Tämä auttaisi vaikutusten potentiaalisten mittaluokkien hahmottamisessa.

Valtiovarainministeriöllä ei ole ohjelmasta muuta lausuttavaa.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Mika Niemelä

Liitteet

Jakelu LVM Liikenne- ja viestintäministeriö

Tiedoksi LVM VEO Kehittämissyksikkö, Kaisa Kuukasjärvi
LVM KOO Vaikutusarviointi- ja kehitysyksikkö, Tuire Valkonen
LVM KOO Vaikutusarviointi- ja kehitysyksikkö, Mikko Jääskeläinen

VN/18780/2023-VM-51

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: